

OBSAH

- 8 PŘEDMLUVA DAVIDA CHRISTIANA
- 10 CO JSOU VELKÉ DĚJINY?

1 VELKÝ TŘESK

- 16 SPRÁVNÉ PODMÍNKY
- 18 PŘÍBĚHY O PŮVODU
- 20 DISK Z NEBRY
- 22 POČÁTKY ASTRONOMIE
- 24 ZEMĚ OBÍHÁ KOLEM SLUNCE
- 26 JAK POLAPIT SVĚTLO
- 28 ATOM A VESMÍR
- 30 VESMÍR SE ZVĚTŠUJE
- 32 ROZPÍNAJÍCÍ SE VESMÍR
- 34 VELKÝ TŘESK
- 37 JAK ZOPAKOVAT VELKÝ TŘESK
- 38 CO SVĚDČÍ PRO VELKÝ TŘESK

2 VZNIKAJÍ HVĚZDY

- 42 SPRÁVNÉ PODMÍNKY
- 44 PRVNÍ HVĚZDY
- 46 ZÁHADA GRAVITACE
- 48 ÚSVIT GALAXÍ
- 50 HUBBLEOVO EXTRÉMNĚ HLUBOKÉ POLE

3 ZROZENÍ PRVKŮ

- 54 SPRÁVNÉ PODMÍNKY
- 56 ŽIVOTNÍ CYKLUS HVĚZDY
- 58 JAK UVNITŘ HVĚZD VZNIKAJÍ NOVÉ PRVKY
- 60 KDYŽ EXPLODUJE OBŘÍ HVĚZDA
- 63 JAK DÁT PRVKŮM SMYSL

4 UTVÁŘEJÍ SE PLANETY

- 66 SPRÁVNÉ PODMÍNKY
- 68 VZPLANUTÍ SLUNCE
- 71 UTVÁŘEJÍ SE PLANETY
- 72 METEORIT IMILAC
- 75 SLUNCE PŘEBÍRÁ VLÁDU
- 76 JAK HLEDÁME CIZÍ SVĚTY
- 78 ZEMĚ CHLADNE
- 80 PROČ JE ZEMĚ JAKO CIBULE
- 82 ROLE MĚSÍCE
- 84 RODÍ SE KONTINENTY
- 86 DATOVÁNÍ ZEMĚ
- 88 KRYSTAL ZIRKONU
- 90 KONTINENTÁLNÍ DRIFT
- 92 JAK SE POSOUVÁ ZEMSKÁ KÚRA
- 94 OCEÁNSKÉ DNO

5 OBJEVUJE SE ŽIVOT

98	SPRÁVNÉ PODMÍNKY	114	ŽIVOT OBJEVUJE SLUNEČNÍ ZÁŘENÍ	130	ŽIVOČICHOVÉ ZÍSKÁVAJÍ PÁTEŘ
100	PŘÍBĚH ŽIVOTA	116	VZDUCH SE OBOHACUJE KYSLÍKEM	132	VZESTUP OBRATLOVCŮ
102	TVOŘÍ SE SLOŽKY ŽIVOTA	118	VYVÍJEJÍ SE KOMPLEXNÍ BUŇKY	135	ČELISTI DĚLAJÍ VRCHOLOVÉ PREDÁČ
104	GENETICKÝ KÓD	120	SEX MÍCHÁ GENY	137	ROSTLINY SE STĚHUJÍ NA SOUŠ
106	ŽIVOT ZAČÍNÁ	122	BUŇKY ZAČÍNÁJÍ TVOŘIT TĚLA	138	WENLOCKÝ VÁPENEC
108	ŽIVOT SE VYVÍJÍ	125	ODDĚLUJÍ SE SAMCI A SAMICE	140	ŽIVOČICHOVÉ OBSAZUJÍ SOUŠ
110	DĚJINY EVOLUCE	126	ŽIVOČICHOVÉ ZÍSKÁVAJÍ MOZEK	142	ZNOVUVYNALEZENÍ KŘÍDLA
112	OBJEVUJÍ SE MIKROORGANISMY	128	EXPLOZE ŽIVOČICHŮ	145	PRVNÍ SEMENA

6 VYVÍJÍ SE ČLOVĚK

180	SPRÁVNÉ PODMÍNKY	195	RANÍ LIDÉ SE ŠÍŘÍ PO SVĚTĚ	211	OBJEVUJÍ SE LOVCI-SBĚRAČI
183	RODINA PRIMÁTŮ	196	STAROBYLÁ DNA	212	PALEOLITICKÉ UMĚNÍ
184	VYVÍJEJÍ SE HOMININI	199	PRVNÍ HOMO SAPIENS	214	VYNÁLEZ OBLEČENÍ
186	LIDOOPI ZAČÍNÁJÍ CHODIT VZPŘÍMENĚ	201	VÝCHOVA DĚTÍ	216	ČLOVĚK OVLÁDL OHEŇ
188	ROSTOUČÍ MOZEK	202	JAK SE VYVÍJELA ŘEČ	218	POHŘEBNÍ PRAKTIKY
190	NEANDERTÁLCI	204	KOLEKTIVNÍ UČENÍ	220	LIDÉ ZAČÍNÁJÍ DOMINOVAT
193	KEBARSKÝ NEANDERTÁLEC	206	ZROZENÍ TVOŘIVOSTI		

7 VYVÍJEJÍ SE CIVILIZACE

224	SPRÁVNÉ PODMÍNKY	238	PYLOVÁ ZRNA	254	FENTONOVA VÁZA
226	KLIMA MĚNÍ KRAJINU	240	ZEMĚDĚLCI DOMESTIKUJÍ ZVÍŘATA	256	RANÁ SÍDLIŠTĚ
228	ZE SBĚRAČŮ SE STÁVAJÍ ZEMĚDĚLCI	242	ŠÍŘÍ SE ZEMĚDĚLSTVÍ	259	SPOLEČNOST SE ZAČÍNÁ ORGANIZOVAT
231	BLAHOBYTNÍ SBĚRAČI	244	MĚŘENÍ ČASU	261	NA SCĚNĚ SE OBJEVUJÍ VLÁDCI
232	Z LOVCŮ SE STÁVAJÍ PĚSTITELÉ	246	NOVÉ VYUŽITÍ ZVÍŘAT	262	ZÁKON, POŘÁDEK A SPRÁVEDLNOST
234	POČÁTEK ZEMĚDĚLSTVÍ	248	INOVACE ZVYŠUJÍ VÝNOSY	264	PSANÉ SLOVO
236	Z DIVOKÝCH ROSTLIN SE STÁVAJÍ PLODINY	250	PŘEBYTKY VYTVÁŘEJÍ MOC	267	VÝVOJ PÍSMO
		253	POPULACE ZAČÍNÁ RŮST		

8 ROZMACH PRŮMYSLU

302	SPRÁVNÉ PODMÍNKY	318	ROVNOST A SVOBODA	334	ÚSPĚCHY LÉKAŘSTVÍ
304	PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE	320	VZNIK NACIONALISMU	336	CESTA KE GLOBALIZACI
307	UHLÍ POHÁNÍ PRŮMYSL	323	PRŮMYSLOVÁ EKONOMIKA	339	MOTORY ZMENŠUJÍ SVĚT
308	SÍLA PÁRY MOTOREM ZMĚNY	325	SVĚT SE OTEVÍRÁ OBCHODU	340	ZPRÁVY SE RYCHLEJI PŘENÁŠEJÍ
310	PROCES INDUSTRIALIZACE	327	VÁLKA ŽENE VPŘED INOVACE	342	ROZVOJ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ
312	PRŮMYSL SE GLOBALIZUJE	329	KOLONIÁLNÍ ŘÍŠE ROSTOU	344	RŮST A SPOTŘEBA
314	ROZVÍJÍ SE STÁTNÍ MOC	331	SPOLEČNOST SE MĚNÍ	347	HLEDÁNÍ ZDROJŮ ENERGIE
316	KONZUMNÍ ZPŮSOB ŽIVOTA	332	ROSTOUČÍ VÝZNAM VZDĚLÁNÍ	348	JADERNÁ ALTERNATIVA

147 ZRODILA SE VEJCE SE SKOŘÁPKOU
148 JAK VZNIKLO UHLÍ
150 JEŠTĚRKA V JANTARU
153 ZEMĚ VYSYCHÁ
154 DIVERZIFIKACE PLAZŮ
156 PTÁCI VZLÉTAJÍ DO VZDUCHU
158 KONTINENTY SE POSOUVAJÍ
A ŽIVOT SE DĚLÍ

160 PLANETA ROZKVÉTÁ
162 MASOVÁ VYMÍRÁNÍ
165 ROSTLINY VERBUJÍ HMYZ
167 VZESTUP SAVCŮ
169 TRAVNATÉ PLÁNĚ SE ROZŠÍŘUJÍ
170 EVOLUCE PŘETVÁŘÍ ŽIVOT
172 JAK KLASIFIKUJEME ŽIVOT

174 LEDOVÁ JÁDRA
176 ZEMĚ ZAMRZÁ

269 ZAVLAŽOVÁNÍ POUŠTĚ
271 MĚSTSKÉ STÁTY
272 VLIV ZEMĚDĚLSTVÍ NA ŽIVOTNÍ
PROSTŘEDÍ
274 VĚROUČNÉ SYSTÉMY
277 POHŘEBNÍ VÝBAVA
278 OBLEČENÍ A POSTAVENÍ
280 UŽÍVÁNÍ KOVŮ

283 LEDOVÝ MUŽ ŮTZI
284 SPOR VEDE K VÁLCE
287 NADCHÁZÍ VĚK ŘÍŠÍ
288 VZESTUP A PÁD ŘÍŠÍ
291 VZNIK PENĚŽ
293 HROZBA NEMOCÍ
294 ROZVOJ SÍTĚ OBCHODNÍCH
STEZEK

296 VÝCHOD SE SETKÁVÁ SE ZÁPADEM
298 GLOBALIZACE OBCHODU

350 VSTUP DO ANTROPOCÉNU
352 KLIMATICKÁ ZMĚNA
355 OHROŽENÉ PRVKY
357 SNAHA O UDRŽITELNOST
358 KAM DÁL?
360 REJSTŘÍK A PODĚKOVÁNÍ